

References

1. Kryminal'no-protsesual'nyy kodeks Respubliki Virmeniia [Criminal Procedure Code of the Republic of Armenia], pryiniaty Natsionalnymy zboramy Respubliki Virmeniia 1 lypnia 1998 roku (Reiestratsiia dokumenta: NA, 01.07.1998, HO-248, zi zminamy vnesennymy dokumentom: NA, 14.11.2019, HO-217-N) Virmenska pravova informatsiina systema [Armenian legal informational system]. URL: <https://www.arlis.am/DocumentView.aspx?docid=136684> (e-resource access date: 28.01.2020). [in Armenian].

SUMMARY

Kalanča I. G. Electronic segment in criminal procedural legislation of Armenia. The article deals with the study of electronic segment in the criminal procedural law in Armenia. It proves the use of specialized electronic tools and information systems within the framework of criminal process in Armenia. Among them: a special computer system for recording, archiving data and protecting the system; technical means for controlling and intercepting telephone and other types of communications. The author identifies a number of non-specialized electronic tools applied in criminal proceedings, in particular: audio-visual, video recording, electronic or telegraph technical means; electronic media; means of communication; computer; phone; technical means, etc.

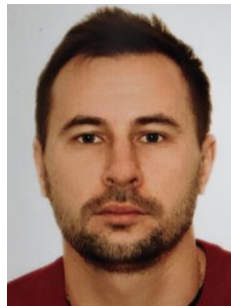
The paper also presents the requirements for electronic recording of individual investigative actions carried out by means of photographic work, audio-recording, video-recording, filming. Criminal-Procedural Code of Armenia separately specifies the requirements for electronic recording of interrogation, examination, exhumation, witnessing, person identification by a photograph, submitting a corpse for identification, search, mail monitoring, telegrams and other means of communication, inspection and withdrawal of correspondence, wiretapping of telephone conversations, investigatory experiment, obtaining samples for carrying out expert research. The study focuses on the right of the suspect immediately after his / her detention to notify of his / her whereabouts and the reasons for his / her detention using phone or other means of communication. However, it is possible to delay the effectuation of this right for up to 12 hours, if there is a reasonable assumption that immediate exercise of this right may obstruct crime prevention or will result in destroying or damaging the evidence. Moreover, petition for permission to apply measures of procedural coercion may be sent to the court and supervising prosecutor in electronic format.

Procedural actions within criminal proceedings in Armenia are recorded in electronic format through the prism of the procedural action protocol. The hearing is accompanied by electronic recording of its progress and results. Electronic communication is also employed in terms of international cooperation.

Keywords: «criminal process», «electronic segment», «Armenia», «electronic fixation», «evidence».

УДК 343.359

DOI: 10.31733/2078-3566-2020-1-210-215

Капустник В. В.

кандидат юридичних наук
(Харківський національний
університет внутрішніх справ)

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАХОДУ «ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ФІНАНСОВО- ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ»

Визначено сучасний стан правового регулювання проведення оперативно-розшукового заходу «Ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств» підрозділами Національної поліції. Встановлено, що на сьогодні законодавець на достатньому рівні закріпив питання, що стосується ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств, проте в нормативно-правових актах не достатньо уваги приділено тлумаченню норми закону щодо ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств. Запропоновано прийняти Інструкцію з питань організації та проведення ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств, а також запровадити відповідальність за невиконання посадових осіб Національної поліції України законних вимог.

Ключові слова: фінансово-господарська діяльність, правове регулювання, оперативно-розшукова діяльність, оперативно-розшукові заходи, Національна поліція.

© Капустник В. В., 2019
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0733-4233>
ord-hnuvs@ukr.net

Постановка проблеми. Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (ЗУ «Про ОРД»), оперативні підрозділи мають право ознайомлюватися з документами та даними, що характеризують діяльність підприємств, установ та організацій, вивчати їх за рахунок коштів, що виділяються на утримання підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, виготовляти копії з таких документів на вимогу керівників підприємств, установ та організацій – виключно на території таких підприємств, установ та організацій, а з дозволу слідчого судді в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України, – витребувати документи та дані, що характеризують діяльність підприємств, установ, організацій, а також спосіб життя окремих осіб, підозрюваних у підготовці або вчиненні злочину, джерело та розміри їх доходів, із залишенням копій таких документів та опису вилучених документів особам, в яких вони витребувані, та забезпеченням їх збереження і повернення в установленому порядку. Вилучення оригіналів первинних фінансово-господарських документів забороняється, крім випадків, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України [1].

Однак у діяльності оперативних підрозділів Національної поліції на сьогодні зазначена норма як захід оперативно-розшукової діяльності майже не застосовується, оскільки існує низка прогалин та колізій, пов'язаних з її застосуванням під час оперативно-розшукової протидії злочинам. Аналіз практичної діяльності показав, що вказана норма здебільшого застосовується під час виконання доручень слідчого щодо проведення тимчасового доступу до речей та документів, а в такому разі зазначений захід проводиться як слідча дія, а не як оперативно-розшуковий захід.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Проблеми правового регулювання діяльності оперативних підрозділів щодо протидії злочинам були предметом наукових досліджень багатьох вчених, серед яких: Антонов К. В., Артюхова Н. О., Білик, В. О. Головченко О. М., Губська А. В. Долженков О. Ф., Железов Є. О., Карташов С. В., Крестовська Н. М., Максимов О. В., Найдьон Є. М., Ортинський В. Л., Пчолкін В. Д., Рябченко М. С., Стацак М. В., Судаков О. Е. Проте сьогодні бракує ґрунтовних досліджень щодо напрямків удосконалення правових підстав проведення оперативно-розшукового заходу «Ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств» підрозділами Національної поліції, що зумовлює *актуальність* досліджуваної проблематики.

Метою статті є визначення напрямків удосконалення правового регулювання проведення оперативно-розшукового заходу «Ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств» підрозділами Національної поліції.

Виклад основного матеріалу. Ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств є одним із основних та дієвих механізмів отримання та перевірки первинної інформації про зловживання у господарській та службовій сфері, які застосовуються багатьма правоохоронними та контролюючими органами держави.

Однак на сьогодні вказаний оперативно-розшуковий захід не може бути використаний повною мірою підрозділами Національної поліції, оскільки положення норм Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» містять у собі окремі законодавчі колізії та суперечності.

Зокрема, як правильно зазначає Дараган В. В., у процесі ознайомлення з документами та даними, що характеризують діяльність підприємств, установ та організацій виникає питання, яким чином та на підставі чого буде здійснено таке ознайомлення, адже ні в Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» ні в Законі України «Про Національну поліцію» не передбачено такої процедури [2, с. 102].

Крім того, як показали результати дослідження Брильова М. О., визначений положеннями відомчої Інструкції з організації оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України оперативно-розшуковий захід «Ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств» не повною мірою відповідає завданням, які ставляться перед оперативними підрозділами Національної поліції України, зокрема відповідно до законодавства оперативно-розшукові заходи проводяться виключно в рамках оперативно-розшукових справ, а положення Інструкції щодо вказаного заходу вказують на проведення зазначеного оперативно-розшукового заходу з дозволу слідчого судді в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України, тобто в рамках кримінального провадження [3, с. 73].

Таке трактування норми призводить до юридичної колізії, оскільки не зрозумі-

ло, як зазначений захід буде здійснено щодо підозрюваних у вчиненні злочину, адже в такому разі вже повинно бути відкрите кримінальне провадження, а після його відкриття проведення оперативно-розшукових заходів припиняється.

Серед підрозділів Національної поліції проведення ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств посідало особливе місце в діяльності підрозділів захисту економіки Національної поліції України. Однак на сьогодні відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2019 року № 841 «Про ліквідацію територіального органу Національної поліції» було затверджено рішення про ліквідацію юридичної особи публічного права Департаменту захисту економіки як міжрегіонального територіального органу Національної поліції. Водночас у Постанові вказано про необхідність Національній поліції забезпечити здійснення функцій і повноважень Департаменту захисту економіки, що ліквідується [4].

До ліквідації вказаного підрозділу Мазійчук В. А., вивчаючи питання оперативно-розшукової протидії одержанню неправомірної вигоди в агропромисловому комплексі для врегулювання існуючих прогалин у регулюванні питання організації проведення ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств, запропонував на рівні відомчої інструкції врегулювати існуючі прогалини шляхом закріплення такої норми: «Ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств здійснюється на підставі направлення на проведення перевірки фінансово-господарської діяльності. Мета проведення такої перевірки може бути залегеною, а сама перевірка здійснюватися зашифровано. Посадова особа Департаменту захисту економіки Національної поліції України, його міжрегіонального територіального органу зобов'язана пред'явити керівнику суб'єкта господарювання направлення на проведення перевірки, скріплене печаткою відповідного органу, та розписатися в журналі реєстрації перевірок (у разі його наявності). Тривалість перевірки не може перевищувати 30 календарних днів. За результатами перевірки складається акт, який повинен включати висновки стосовно дотримання законодавства в процесі здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Екземпляр акта перевірки подається керівникові суб'єкта господарювання, або його органу управління» [5].

Однак, як зазначалося вище, вказаний підрозділ Національної поліції вже ліквідовано.

Однак 9 жовтня 2019 року відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2019 року № 867 «Про утворення територіального органу Національної поліції» було створено новий міжрегіональний територіальний орган Національної поліції – Департамент стратегічних розслідувань [6]. Аналіз Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України вказує на те, що за цим департаментом було закріплено більшість функцій Департаменту захисту економіки Національної поліції України в розрізі протидії організованій злочинності [7]. Слід зазначити, що для виконання покладених на зазначений підрозділ функцій щодо захисту економіки на належному рівні останньому необхідно здійснювати діяльність щодо ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств.

Однак проблеми правової регламентації вказаної діяльності залишаються не вирішеними.

Слід зазначити, що вказаний захід до реформування міліції в поліцію також не знаходив достатнього нормативного регулювання та закріплення, як правило, він проводився у рамках проведення перевірок фінансово-господарської діяльності. Однак після прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України та змін у нормативно-правових актах, які відбулися у зв'язку з його прийняттям, зазначений захід перестав використовуватися, оскільки його було віднесено до оперативно-розшукових заходів, що вимагало його додаткового нормативного закріплення, оскільки результати такого оперативно-розшукового заходу могли бути використані як докази в кримінальному провадженні, а процедура їх отримання не була нормативно врегульована. До вищезазначених змін цей захід застосовувався досить часто і був спрямований на виявлення або перевірку первинної оперативної інформації (по суті носив характер сучасних заходів оперативного (ініціативного) пошуку)).

Зазначені зміни значно ускладнили роботу з отримання первинної оперативної інформації та її перевірку, в першу чергу по злочинах у сфері економіки.

Як оперативно-розшуковий захід ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств був закріплений після створення Національної поліції та відобра-

жений у відомчих нормативних актах, проте знову не знайшовши механізм здійснення цього заходу.

Відповідно до положень ст. 6 ЗУ «Про ОРД» забороняється приймати рішення про проведення оперативно-розшукових заходів у разі відсутності підстав, передбачених у цій статті. Також, відповідно до положень ст. 9 зазначеного закону, у кожному випадку наявності підстав для проведення оперативно-розшукової діяльності заводиться оперативно-розшукова справа, крім випадків перевірки осіб у зв'язку з допуском їх до державної таємниці, а також до роботи з ядерними матеріалами та на ядерних установках. Тобто відповідно до чинних відомчих нормативно-правових актів проведення ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств повинно здійснюватися тільки тоді, коли є у провадженні оперативного підрозділу оперативно-розшукова справа.

Зазначений оперативно-розшуковий захід проводиться з дозволу керівника відповідного територіального органу (підрозділу) поліції. Однак на сьогодні не зрозуміло, на підставі яких документів він буде здійснюватися, як будуть оформлюватися результати його проведення. Крім того, на сьогодні жодним нормативно-правовим актом не передбачено відповідальність за відмову у наданні вищевказаної інформації.

Як ми бачимо з вище зазначеного, законодавець на достатньому рівні закріпив питання, що стосується ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств, проте, на нашу думку, в нормативно-правових актах не достатньо уваги приділено тлумаченню норми закону щодо ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств. Наприклад, на практиці існує проблеми, які стосуються забезпечення проведення такого ознайомлення, зокрема пов'язані з термінами проведення зазначеного заходу та оформленням його результатів.

Тобто, на сьогодні назріло питання щодо розробки нормативно-правового акта, який регулював би порядок проведення ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств.

Слід зазначити, що питання здійснення ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств потребує додаткового закріплення у вигляді затвердженої постановою Кабінету Міністрів України інструкції.

Надаючи пропозиції щодо закріплення відповідної інструкції для врегулювання питання проведення перевірок фінансово-господарської діяльності, Дараган В. В. пропонує у зазначеній інструкції доцільно закріпити термін проведення такої перевірки не більше ніж 30 днів (на кшталт податкової перевірки). Також необхідно обумовити випадки, за яких термін проведення перевірки можна призупинити та випадки, за яких такий термін можна продовжити. Крім того, необхідно визначити коло осіб, які мають право на прийняття відповідного рішення. Також необхідно визначити компетенцію суб'єктів перевірки їх права та обов'язки [8, с. 40].

На нашу думку, виділені Дараганом В. В. елементи повинні також знайти своє відображення й в інструкції з проведення ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств.

Крім того, виникають питання щодо притягнення до відповідальності посадових осіб за відмову або перешкоджання проведенню ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств. На сьогодні в нормах національного законодавства України не передбачена відповідальність за такі дії, що значно ускладнює здійснення проведення цього заходу.

Зазначена прогалина стосується не тільки питання застосування оперативно-розшукового заходу ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств, а й застосування інших заходів на проведення яких надано право посадовій особі Національної поліції, крім того, зазначені особи наділені окремими правами щодо надання вказівок (вимог) в окремих передбачених законом випадках на здійснення громадянами окремих дій, однак за відмову від виконання таких вимог або перешкоду у здійсненні окремих заходів не передбачено жодного з видів відповідальності.

На нашу думку, для врегулювання зазначеної прогалини у законодавстві необхідно доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення статтею 185¹⁴ «Невиконання законних вимог посадових осіб Національної поліції України» такого змісту:

«Ненадання інформації та/або документів Національній поліції України на законну вимогу (запит) його посадових осіб, надання завідомо недостовірної інформації та/або документів чи не в повному обсязі, порушення встановлених строків їх надання, повідомлення третіх осіб стосовно того, що про них збирається така інформація, або

Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2020. № 1
невиконання без належних на це підстав та в установленій законом строк законних вимог посадових осіб Національній поліції України –
тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот п'ятдесяти до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке саме порушення, –

тягнуть за собою накладення штрафу від чотирьохсот до шестисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Закріплення вказаної норми в Кодексі України про адміністративні правопорушення вирішить не тільки існуючу проблему, пов'язану з перешкоджанням проведенню ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств, але й забезпечить можливість притягнення до відповідальності осіб, які не виконують законні вимоги поліцейського.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що на сьогодні законодавець на достатньому рівні закріпив питання, що стосується ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств, проте в нормативно-правових актах не достатньо уваги приділено тлумаченню норми закону щодо ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств. Дієвим механізмом, спрямованим на вирішення існуючих нормативно-правових колізій, може стати прийняття Інструкції з питань організації та проведення ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств, а також запровадження відповідальності посадових осіб Національної поліції України за невиконання законних вимог.

Список використаних джерел

1. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 20.12.1990 р. № 2136-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. ст. 303.
2. Дараган В. В. Оперативно-розшукова протидія злочинам у сфері державних закупівель: проблеми теорії та практики : монографія. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутріш. справ, 2018. 352 с.
3. Брильов М. О. Оперативно-розшукова протидія злочинам, пов'язаним з розкраданням бюджетних коштів під час будівництва, ремонту та експлуатації автомобільних доріг : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2017. 256 с.
4. Про ліквідацію територіального органу Національної поліції : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2019 р. № 841.
5. Мазійчук В. А. Оперативно-розшукова протидія одержанню неправомірної вигоди у агропромисловому комплексі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / ХНУВС. Харків, 2018. 252 с.
6. Про утворення територіального органу Національної поліції : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2019 р. № 867.
7. Про затвердження Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України : Наказ Національної поліції України від 23.10.2019 р. № 1077.
8. Дараган В. В. Організаційно-правові проблеми призначення та проведення перевірки фінансово-господарської діяльності підрозділами ПЗСЕ МВС України. *Бюлетень з обміну досвідом роботи МВС України*. 2015. № 202. С. 36–41.

Надійшла до редакції 10.02.2020

References

1. Pro operatyvno-rozshukovu diyal'nist' : Zakon Ukrayiny vid 20.12.1990 r. № 2136-KHII. [About the operational-search activity: Law of Ukraine of 20.12.1990 № 2136-XII]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*. 1992. № 22. st. 303. [in Ukr.].
2. Darahan, V. V. (2018) *Operatyvno-rozshukova protydiya zlochynam u sferi derzhavnykh zakupivel'* [Operational-search counteraction to crimes in the field of public procurement] : problemy teoriiyi ta praktyky : monohrafiya. Dnipro : Dnipropetr. derzh. un-t vnutrish. sprav. 352 s. [in Ukr.].
3. Bryl'ov, M. O. (2017) *Operatyvno-rozshukova protydiya zlochynam, pov'yazanym z rozkradannym byudzhetykh koshtiv pid chas budivnytstva, remontu ta ekspluatatsiyi avtomobil'nykh dorih* : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09. Kharkiv, 2017. 256 s. [in Ukr.].
4. Pro likvidatsiyu terytorial'noho orhanu Natsional'noyi politsiyi : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 02.09.2019 r. № 841. [in Ukr.].
5. Operatyvno-rozshukova protydiya oderzhannyu nepravomirnoyi vyhody u ahropromyslovomu kompleksi [Operational and search counteraction to gain undue benefits in the agro-industrial complex] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09. Kharkiv, 2018. 252 s. [in Ukr.].
6. Pro utvorennya terytorial'noho orhanu Natsional'noyi politsiyi : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 09.10.2019 r. № 867. [On the Establishment of a Territorial Body of the National Police: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 867 of 09.10.2019. № 867]. [in Ukr.].

7. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Departament stratehichnykh rozsliduvan' Natsional'noyi politsiyi Ukrayiny : Nakaz Natsional'noyi politsiyi Ukrayiny vid 23.10.2019 r. № 1077. [On approval of the Regulation on the Strategic Investigation Department of the National Police of Ukraine: Order of the National Police of Ukraine dated 10.10.2019 № 1077]. [in Ukr.].

8. Darahan, V. V. (2015) Orhanizatsiyno-pravovi problemy pryznachennya ta provedennya perevirky finansovo-hospodars'koyi diyal'nosti pidrozdilamy PZSE MVS Ukrayiny. [Organizational and legal problems of appointment and verification of financial and economic activity by the SEE units of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. Byuleten' z obminu dosvidom roboty MVS Ukrayiny. № 202. S. 36–41. [in Ukr.].

SUMMARY

Kapustnyk V. V. Directions of improvement of legal regulation of carrying out by the National Police units of operational-search measure «Getting acquainted with financial and economic activity of enterprises». The article is devoted to the definition of directions of improvement of legal regulation of carrying out operative-search measure "familiarization with financial and economic activity of enterprises" by units of the National police. It is established that today there is a lack of thorough research on the directions of improving the legal grounds for conducting an operative-search event "familiarization with the financial and economic activity of enterprises" by units of the National Police.

It is established that familiarization with the financial and economic activity of enterprises is one of the main and effective mechanisms for obtaining and verifying primary information about abuse in the economic and official sphere, which is used by many law enforcement and controlling bodies of the state. However, to date, the said operative-search measure cannot be used to the full extent by the units of the National Police, since the provisions of the Law of Ukraine "On Operational-Investigative Activity" contain separate legislative conflicts and contradictions.

It is proved that the interpretation of the existing rule governing the introduction of financial and economic activity of enterprises leads to legal conflict, since it is not clear how the said measure will be carried out for suspected of committing a crime, since in this case criminal proceedings should already be opened, and after its opening, the search operations are terminated.

It is established that today the legislator has sufficiently enshrined the issue of familiarization with the financial and economic activity of enterprises, however, in the normative legal acts, insufficient attention is paid to the interpretation of the law regarding familiarization with the financial and economic activity of enterprises. It has been proposed to adopt the Instruction on the Organization and Conduct of Familiarity with Financial and Economic Activities of Enterprises, as well as to introduce responsibility for non-compliance with the legal requirements of officials of the National Police of Ukraine.

Keywords: financial and economic activity, legal regulation, operational search activities, operational search activities, National Police.

УДК 343

DOI: 10.31733/2078-3566-2020-1-215-220

Павлова Н. В.

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ВИКОРИСТАННЯ ДЕМОНСТРАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ (АНАТОМІЧНИХ ЛЯЛЬОК) ПІД ЧАС ДОПИТУ МАЛОЛІТНЬОЇ ОСОБИ

Висвітлено питання використання демонстраційних засобів під час допиту малолітніх осіб, які є потерпілими від насильницьких злочинів, у тому числі вчинених на сексуальному ґрунті. Наведено характеристику таких демонстраційних засобів, як анатомічні ляльки, зазначено принципи їх використання, зосереджено увагу на їх значенні для досудового провадження. Запропоновано різноманітні варіанти застосування демонстраційних засобів залежно від ситуації, що склалася на допиті.

Ключові слова: допит, малолітня особа, неповнолітній, потерпілий, демонстраційні засоби, анатомічні ляльки, «кризова» кімната.

© Павлова Н. В., 2020

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1572-4648>

pavlova_natalia_vvv@ukr.net